

De toekomst bouwen: welke capaciteiten voor welke Belgische Defensie?

Marc THYS

Generaal-majoor Marc THYS heeft dit artikel geschreven in zijn functie van chef van de Divisie Systems van de Algemene Directie Material Resources (MR-Sys). Hij is nu commandant van de Landcomponent.

Avec l'adoption et l'exécution de la vision stratégique, la Défense belge se trouve à un moment décisif de son histoire. Actuellement, tout est mis en œuvre afin de redéfinir, au cours de la prochaine décennie, toutes les capacités de la dimension terrestre, aérienne et maritime. Cet article décrit les idées-clés, la vision et les choix qui incitent la Défense à continuer sur cette lancée et à utiliser ses capacités militaires en vue de sa transformation en une organisation adaptée à l'ère de l'information et prête à relever les futurs défis en matière de sécurité.

“QUANTITY HAS A QUALITY ALL ITS OWN.”

Dit bekende citaat wordt toegedicht aan Stalin, maar soms ook aan von Clausewitz, Lenin of Brezjnev. Alhoewel de origine niet duidelijk is, staat het echter vast dat voor quasi alle Europese NAVO- of EU-defensieorganisaties kwantiteit een kwaliteit is die ze niet meer bezitten. Noch in mensen, noch in materieel, noch in logistieke diepgang. Dit komt zowel door de afbouw van het defensieapparaat in Europa onder de Amerikaanse paraplu sinds de val van de Berlijnse Muur, de blijvende fragmentering van de Europese defensie-inspanningen als door de demografische en economische realiteit op ons continent. Nu, voor alle duidelijkheid, kwantiteit is bij conflicten niet zaligmakend en zeker geen garantie op succes (bv. Vietnamoorlog). Tevens is onze maatschappij sterk geëvolueerd sinds het einde van de Koude Oorlog. Daarom zullen we voor het ontwikkelen van geloofwaardige defensiecapaciteiten het over een andere boeg moeten

2 gooien en ons moeten concentreren op het benutten van onze sterkte: onze relatieve technologische superioriteit. Hierbij moeten we ons terdege bewust blijven van de inherente risico's die deze keuze inhoudt. De cyberdreiging zorgt ervoor dat technologische superioriteit tegelijkertijd een achilleshiel wordt. Hybride oorlogsvoering en misleidingsoperaties zijn de laatste jaren opnieuw meer op de voorgrond getreden. Bovendien is deze technologische superioriteit van voorbijgaande aard indien we niet constant en structureel erin investeren. De concurrentie in deze race voor technologische superioriteit wordt steeds groter met landen zoals China en India die reuzenstappen zetten. Ten slotte mogen we ook niet vergeten dat conflicten een menselijke activiteit zijn en blijven, waarbij technologie meestal niet het definitieve antwoord biedt. De mens blijft onontbeerlijk en dan is het nodig om op het juiste moment op de juiste plaats over voldoende juiste kwaliteit te beschikken. De keuze die we maken is dus, dankzij technologie, "kwantiteit" op het juiste moment op de juiste plaats creëren zodat het een "kwaliteit" wordt.

"ATTACK THE ENEMY WHERE HE IS UNPREPARED, APPEAR WHERE YOU ARE NOT EXPECTED."

SUN TZU, DE KUNST VAN HET OORLOGVOEREN

Bovenstaande keuze hangt af van de technologische mogelijkheden. Bij een objectieve analyse stellen we vast dat de vooruitgang van militair materieel zich niet zozeer op het gebied van mobiliteit of vuurkracht bevindt. We verplaatsen ons nog altijd even snel als 40 jaar geleden. Bewapening wordt preciezer, maar is een verdere ontwikkeling van bestaande systemen. Ook op het vlak van passieve en actieve bescherming is er louter een evolutie van gekende technologie. De grote sprong voorwaarts die we vaststellen voor militaire capaciteiten, geheel in lijn met de revolutie in de communicatietechnologie binnen onze maatschappij, ligt in het domein van de communicatie- en informatiesystemen en hoe deze technologie sensoren en bewapening onderling met elkaar verbindt. De ingrediënten zijn dus aanwezig om onze technologische superioriteit om te zetten in inlichtingsuperioriteit. Sneller dan een tegenstander de juiste beslissing nemen is echter niet alleen afhankelijk van technologie. Een capaciteit omvat immers veel meer dan materieel. Doctrine, training en de menselijke factoren zijn naar mijn mening zelfs belangrijker dan het beste materieel. Een sprong voorwaarts is dus alleen mogelijk als inlichtingsuperioriteit onlosmakelijk verbonden blijft met het doctrinaire concept van *mission command*. Elk niveau moet op eigen initiatief acties blijven ondernemen die kaderen binnen de intenties van zijn chef. Zonder tussenkomst van bovenaf. Vertrouwen geven aan onze (jonge) kaders en soldaten is en blijft van vitaal belang. Technologie dus louter aanwenden opdat de generaal de soldaat kan aanvoeren is dus

eenvoudigweg dom (en heel duur). Dit laatste is nochtans de tendens die men vaststelt in defensieorganisaties in niet-democratische landen.

"AMATEURS STUDY TACTICS; PROFESSIONALS STUDY LOGISTICS."

OMAR N. BRADLEY

Europese defensies moeten ver van het thuisfront langdurig kunnen opereren in moeilijke omstandigheden. Dit wijst niet alleen op het fundamentele belang van logistiek. Dat is een tijdloos gegeven voor elke militaire operatie. Het duidt vooral aan dat we op zoek zijn naar capaciteiten met een aantal specifieke kenmerken: kleine logistieke *footprint* qua mensen, materieel en installaties, eenvoudig qua onderhoud, "rustiek" en, zoals steeds binnen de Belgische context, met "*the biggest bang for the buck*". De systeemarchitectuur van het militaire materieel voor onze toekomstige capaciteiten vraagt dus bijzondere aandacht. Implementatie van technologische evoluties mondden in het verleden soms uit in complexere en moeilijk onderhoudbare systemen. Dat is een pad dat we absoluut niet mogen opgaan.

Om militair enigszins relevant te blijven, binnen de bestaande demografische en politieke context van onze maatschappij, gaat het dus bij het opbouwen van militaire capaciteiten niet om het verwerven van het snelste vliegtuig, het grootste schip of best beschermde voertuig met het grootste kanon. De te maken capacitaire keuze is naar mijn mening de volgende. Blijf allereerst de zin voor initiatief van al uw militairen ontwikkelen. Zet gelijktijdig in op eenvoudig ontplooibaar en onderhoudbaar materieel dat een netwerk vormt van sensoren en wapenplatformen in één gemeenschappelijke omgeving te land, ter zee, in de lucht en in het cyberdomein. Dit alles in een veiligheidsomgeving met een groeiende cyber- en hybride oorlogsvoeringdimensie.

"GENERALS HAVE A TENDENCY TO FIGHT THE LAST WAR."

ANONIEM

De vraag is natuurlijk hoe we dit kunnen vertalen naar de Belgische context. Ons land verzekert sinds de Tweede Wereldoorlog zijn veiligheid door allianties. Dit impliceert dat we als land ook steeds op een geloofwaardige manier onze bijdrage moeten kunnen blijven leveren aan deze allianties. Tegelijkertijd leven we in een tijdperk van grote onzekerheden. Cyberaanvallen zijn een dagelijks gegeven geworden, maar veelal nog onzichtbaar voor de bevolking. Handelsonderingen tussen grote blokken loeren om de hoek. Dit waren in de vorige eeuw indicatoren voor een wereldoorlog. Migratiestromen naar Europa veroorzaken

4 protectionistische reflexen van bondgenoten. De grote oosterbuur herovergt geopolitiek zijn plaats en wordt *incontournable* in het Midden-Oosten. De solidariteit binnen de allianties waarvan wij deel uitmaken staat onder toenemende druk.

Binnen deze globale context moet België zijn belangen en de waarden waarvoor wij als land staan blijven vrijwaren. Defensie was, is en blijft hierbij een onontbeerlijk instrument. De instrumenten die Defensie ter beschikking heeft zijn echter beperkt. In het verleden werden al een aantal specialisaties gekozen en deze keuzes werden bevestigd in de vorig jaar gepubliceerde strategische visie. Maar niemand kan de toekomst voorspellen. De realiteit haalt het altijd op de fantasie. Onze uitdaging is dus, via de opportuniteiten op het gebied van investeringen die aan bod komen in de strategische visie, materieel aan te schaffen en capaciteiten te ontwikkelen die inzetbaar zijn in alle operationele omgevingen en in alle soorten conflicten.

Deze investeringsopportuniteiten zijn een sleutelmoment voor onze organisatie. Dit is immers de eerste keer, sinds het einde van de Koude Oorlog, dat we gelijktijdig aan de vervanging van al onze belangrijkste wapensystemen te land, ter zee en in de lucht werken. De structurele investering in onze cybercapaciteit komt ook aan bod. Deze beslissing was ook niet meer uit te stellen door de jarenlange desinvestering. De opgelopen achterstand kan evenmin ingehaald worden binnen de termijnen van één legislatuur. Bovendien is er een ongekend politiek engagement: de regering is bereid de geplande investeringen vast te leggen in een wet. Deze intentie alleen al, los van het feit of deze wet al of niet goedgekeurd wordt, is op zich een unicum. In het verleden nam de regering alleen akte van ons Plan Investeren Defensie & Veiligheid (PIDV). Het feit dat een volgende regering kan terugkomen op deze beslissing/wet onderstreept nogmaals hoe belangrijk het is om binnen deze legislatuur de opgestarte projecten tot een goed einde te brengen.

Gezien het belang van deze investeringen kunnen we niet de bestaande voertuigen, vliegtuigen en schepen zo maar vervangen. De aankoop ervan gebeurde immers binnen een ander geopolitiek (deels Koude Oorlog en deels vredesoperaties) en technologisch (focus op hardware en niet op software) kader. Er moet dus een stap vooruitgezet worden, zowel op doctrinair als conceptueel vlak zoals beschreven hierboven. Bovendien moeten ze ook bestaande allianties, onze verzekering op veiligheid sinds de Tweede Wereldoorlog, versterken. Ten slotte moeten we ook rekening houden met de kwantitatief dalende competenties waarover onze defensie nog zal beschikken om complexe capaciteiten in werking te stellen en te laten evolueren zodat we ons kunnen wapenen tegen veranderende dreigingen.

“ALLIANCES AND PARTNERSHIPS PRODUCE STABILITY WHEN THEY REFLECT REALITIES AND INTERESTS.”

STEPHEN KINZER

5

De realiteiten qua personeel van onze organisatie zijn dus een eerste onontkoombare aanduiding dat we onze hoofdcapaciteiten in de dimensies Land, Lucht en Marine alleen een levenskans kunnen bieden binnen een strategisch partnerschap met een of meerdere partners. Ten tweede is er in de Belgische politiek een duidelijke wil aanwezig om onze defensie in diepgaande strategische partnerschappen te verankeren, zoals ook aangeduid in de strategische visie voor Defensie. Mijn ervaring vandaag is dat België enigszins alleen staat met deze wil. Belgische militairen denken eerst na over samenwerken, daarna denken we aan onze nationale belangen. Vele partners geven minstens de indruk andersom te denken. Als organisatie willen we dus heel wat verder gaan dan window dressing en lippendienst aan het engagement van samenwerking in EU- en NAVO-verband. De constructie van partnerschappen die we wensen op te starten zal dus geen sinecure zijn. Vandaag is daarom onze hoofdprioriteit de (verdere) uitbouw van nieuwe en de verdieping van bestaande partnerschappen met onze strategische partners. Hierbij gaat men voorzichtig te werk om wederzijds vertrouwen op te bouwen en de garantie te geven dat voor de inzet van militaire middelen de nationale soevereiniteit te allen tijde gegarandeerd blijft. De Belgische visie hoe we hoofdcapaciteiten wensen te ontwikkelen is dus minstens “apart”, om niet te zeggen revolutionair, in bepaalde dimensies in EU- en NAVO-verband.

“THE IDEA THAT YOU SURRENDER YOUR IDENTITY WHEN YOU RELINQUISH NATIONAL POWERS IS UNHELPFUL. NO, INDEED, PRECISELY THE OPPOSITE IS THE CASE: IF DONE IN AN INTELLIGENT WAY, YOU ATTAIN THE SOVEREIGNTY TO BETTER SOLVE NATIONAL PROBLEMS IN COOPERATION WITH OTHERS.”

ULRICH BECK

Een strategisch diepgaand partnerschap voor een hoofdcapaciteit waarbij maximale synergiën gezocht worden in doctrine, opleiding, organisatie, ondersteuning ... is alleen mogelijk indien partners beschikken over hetzelfde materieel in dezelfde configuratie. De NH-90, Dingo en Piranha zijn schoolvoorbeelden waarbij meerdere landen hetzelfde materieel in naam hebben, maar waarbij samenwerking in de praktijk enkel beperkt mogelijk is doordat slechts een beperkt aantal onderdelen gemeenschappelijk zijn. Zo'n aanpak kan de Belgische Defensie zich vandaag niet meer veroorloven. Als defensieorganisatie hebben we dus een fundamentele keuze gemaakt voor onze hoofdcapaciteiten die op sommige vlakken lichtjaren verder gaat dan wat tot vandaag gekend is. De strategische partnerschappen die we zoeken vertrekken dus vanuit

6 identiek materieel in een identieke configuratie dat we, samen met een of meerdere partners, laten evolueren, aangepast aan de voortdurend veranderende dreigingen en operationele omstandigheden. Op basis hiervan zoeken we, binnen het partnerschap, alle mogelijke synergiën uit te buiten in alle lines of development (LoD) (“doctrine, organisation, training, material, leadership, personnel, facilities, interoperability” of DOTMLPFI) van de capaciteit.

Hierbij moeten we ons goed bewust zijn van alle consequenties die deze keuze met zich meebrengt. De keuze voor aanverwant materieel wordt hiermee immers ook gemaakt. Zo niet is dit aanverwant materieel niet noodzakelijk integreerbaar binnen de bestaande capaciteit. In het bijzonder de CIS-compatibiliteit (communicatie- en informatiesystemen) is voor deze consequentie het meest bepalend. Een tweede fundamenteel gevolg is dat we de rit van het partnerschap tot het einde zullen moeten uitzitten. We zullen niet de mogelijkheid hebben halfweg uit te stappen. De keuze voor een partnerschap van 20, 30 of zelfs 40 jaar is wel degelijk een keuze van strategisch belang.

Zoals al aangeduid is het de wens van België, en ook van onze potentiële partners, dat in het kader van het diepgaande strategische partnerschap de inzet van militaire middelen een soevereine beslissing van elke partner blijft. Een veelgestelde vraag is natuurlijk of deze vorm van soevereiniteit nog wel mogelijk is bij een dergelijke diepgaande samenwerking. Worden we als het “kleine België” niet gewoon de “slaaf” van onze strategische partner? Mocht dat het geval zijn, is het geen partnerschap, maar een fout huwelijk! Maar het is duidelijk dat de keuze van de partner en de voorbereiding van het partnerschap van vitaal belang zijn. Goede afspraken maken goede vrienden. We kijken dus naar een partner waarbij we als land toch een significant deel van de lasten op het gebied van budget, mensen en materieel dragen. Het voorbeeld van de Belgisch-Nederlandse samenwerking bewijst bovendien elke dag dat dit “businessmodel” mogelijk en succesvol is. Onze betrachting is dus om in de wederzijdse overeenkomsten (memorandums van overeenstemming) de nodige garanties qua inspraak in alle LoD’s in te bouwen. Onze deelname aan een partnerschap moet dus een aanvaardbare hefboom zijn, kwantitatief en kwalitatief, willen we als partner beschouwd worden in een evenwichtig partnerschap. Hierbij moeten we niet te bescheiden zijn over onze Belgische deelname. Deze weegt immers snel politiek en economisch zwaar genoeg door voor om het even welke partner in een voor het Westen krimpende en langzaam consoliderende defensiemarkt.

De symbolische waarde van succesvolle strategische partnerschappen in zowel de land-, lucht- als maritieme dimensie is niet te onderschatten.

België zou hiermee een belangrijke benchmark realiseren, na de al gerealiseerde referentie qua samenwerking met Nederland in het maritieme domein. We zouden dan wel degelijk een “template” als voorbeeld gerealiseerd hebben, met een maximum aan gerealiseerde synergiën, een diepgaande samenwerking op meerdere vlakken en toch de inachtneming van de nationale soevereiniteit voor de inzet van militaire middelen.

“THE WAY WE MAKE WAR REFLECTS THE WAY WE MAKE WEALTH – AND THE WAY WE MAKE ANTI-WAR MUST REFLECT THE WAY WE MAKE WAR”

ALVIN EN HEIDI TOFFLER, WAR AND ANTI-WAR.

De “toekomst bouwen” is de uitdaging waarvoor onze defensieorganisatie staat. De te volgen weg naar deze toekomst staat uitgetekend in de strategische visie. De grote verandering is de stap die we moeten zetten van een structuur afkomstig van de “industriële beschaving” naar een organisatie die coherent is met de vereisten van een “informatiebeschaving”. De ene kenmerkt zich door grote massa’s mensen en materieel. De toekomst is kleinschaliger, vlakker van structuur en waar de (gevechts) kracht voortkomt uit de kennis en het gebruik van informatie en niet uit de inzet van grote massa’s mensen en materieel. De rijkdom binnen onze maatschappij genereren we vandaag meer en meer door het gebruik van informatie en niet meer uit industriële massaproductie. Een gezonde defensieorganisatie moet een afspiegeling zijn van de maatschappij die ze verdedigt. De capaciteiten van deze defensieorganisatie moet dit ook reflecteren. De keuze om de zin voor initiatief van al onze militairen te blijven ontwikkelen is een perfecte weerspiegeling van de huidige maatschappelijke tendens. Tegelijkertijd inzetten op eenvoudig ontplooibaar en onderhoudbaar materieel dat een netwerk vormt van sensoren en wapenplatformen in één gemeenschappelijke omgeving te land, ter zee, in de lucht en in het cyberdomein is louter een gevolg van het stijgende belang dat informatietechnologie in onze maatschappij inneemt. Daarom zijn deze voorgestelde keuzes de enige juiste, coherente en beschikbare capacitaire keuzes die we kunnen maken. Rekening houdende met de omvang van onze organisatie kunnen we dit vandaag alleen realiseren in het kader van strategische partnerschappen. De gezochte synergie is maximaal maar de inzet van militaire middelen blijft een soevereine nationale beslissing. Deze “toekomst bouwen” is een werk van lange adem. Het pad zal bezaaid zijn met vele hindernissen. Het is een pad waarbij we streven naar kwaliteit die zo hoog is zodat pure kwantiteit irrelevant wordt. Stalin heeft dus niet meer helemaal gelijk! <

Trefwoorden: capaciteiten, strategische visie, partnerschappen